

8. Władza ustawodawcza w Rzeczypospolitej Polskiej	1. Pozycja ustrojowa Sejmu i Senatu 2. Wybory do Sejmu i Senatu 3. Funkcje wyborów parlamentarnych 4. Warunki skrócenia kadencji Sejmu i Senatu 5. Status prawny posła i senatora 6. Organy wewnętrzne Sejmu i Senatu 7. Zasady działania Sejmu i Senatu 8. Funkcje parlamentu; ustrojodawcza, ustawodawcza, kreacyjna i kontrolna 9. Techniki decyzyjne; zwykła bezwzględna i kwalifikowana większość głosów 10. Kompetencje Zgromadzenia Narodowego 11. Historia polskiego parlamentu po 1989 r.; <ul style="list-style-type: none"> ▪ wybory ▪ partie polityczne koalicji rządzących i opozycyjne ▪ przywódcy partyjni ▪ marszałkowie
--	--

Pozycja ustrojowa Sejmu i Senatu

Władza ustawodawcza należy do Narodu, który sprawuje ją pośrednio poprzez swoich przedstawicieli wybranych do Sejmu i Senatu.

Parlament polski składa się z dwóch samodzielnych izb – Sejmu i Senatu. Izbą wyższą jest Senat, a niższą Sejm, jednak to właśnie Sejm jest tą ważniejszą z izb. Sejm ma większe znaczenie gdyż:

- Sejm uchwała ustawy. Senat może projekt ustawy uchwalonej przez Sejm odrzucić lub wprowadzić do niego poprawki. Jednakże Sejm ma możliwość odrzucenia tak poprawek jak i weta Senatu.
- Sejm kontroluje władzę wykonawczą. Ma decydujący wpływ na powołanie rządu, może również doprowadzić do jego upadku poprzez uchwalenie wotum nieufności. Senat nie ma takich możliwości.
- Sejm może podjąć decyzję o skróceniu kadencji Sejmu większością 2/3 głosów. Skrócenie kadencji Sejmu oznacza również skrócenie kadencji Senatu. Senat mnie ma takiego prawa.
- Sejm nadaje kierunek polityce państwa
- Sejm udziela absolutorium rządowi z wykonania budżetu.

Senat ma ograniczoną władzę:

- ma raczej charakter doradczy
- bierze udział w procesie ustawodawczym – Senat ma inicjatywę ustawodawczą (może zgłosić projekt ustawy) ale tylko jako izba w całości. Senat może również wprowadzić poprawki do projektu ustawy uchwalonej przez Sejm lub ją zawetować.
- współuczestniczy w powoływaniu niektórych organów państwowych – zobacz funkcję kreacyjną parlamentu

Senat jest równy Sejmowi tylko w dwóch przypadkach:

- w procesie nowelizacji konstytucji obie izby muszą uchwalić identyczny tekst, przy czym Sejm nie ma możliwości wpływania na decyzję Senatu
- Sejm i Senat biorą równorzędny udział w procesie uchwalania ustaw zezwalających Prezydentowi na ratyfikację międzynarodowych umów o szczególnym znaczeniu dla polskiej suwerenności

Wybory do Sejmu i Senatu

Zasady wyborów do Sejmu

- Sejm jest wybierany przez Naród co 4 lata
- wybory do Sejmu są 5-o przymiotnikowe : powszechne, równe, tajne, bezpośrednie, proporcjonalne.
- Czynne prawo wyborcze ma każdy obywatel od 18 roku życia
- Bierne prawo wyborcze ma każdy obywatel, który ukończył 21 lat
- Udział w podziale mandatów mają partie, które uzyskały więcej niż 5% głosów w skali kraju i koalicje wyborcze, które uzyskały więcej niż 8% głosów w skali kraju (w Polsce wprowadzono **progi wyborcze** by zabezpieczyć się przed rozdrobnieniem parlamentu)
- Wyniki wyborów zatwierdza Sąd Najwyższy

Wybory do Senatu są:

- Senat podobnie jak Sejm jest wybierany co 4 lata
- Czynne prawo wyborcze ma każdy obywatel, który ukończył 18 lat.
- Bierne prawo wyborcze (prawo kandydowania) ma każdy obywatel, który ukończył 30 lat.
- Wybory do Senatu są 4-o przymiotnikowe – powszechne, tajne, bezpośrednie i większościowe. (Nie są równe bo w każdym województwie wybiera się 2, 3 lub 4 senatorów – w zależności od liczby ludności. A więc w zależności od miejsca zamieszkania ludzie mają 2, 3 lub 4 głosy. Nie są proporcjonalne lecz większościowe – mandat uzyskują ci kandydaci, którzy uzyskali największą liczbę głosów).

Warunki skrócenia kadencji Sejmu i Senatu

Sejm i Senat wybierane są w wyborach na **kadencję 4 lat**, która rozpoczyna się w dniu pierwszego posiedzenia Sejmu i Senatu, a kończy dzień przed zebraniem nowego parlamentu.

Kadencję Sejmu można skrócić gdy:

- (1) Sejm podejmie taką uchwałę większością 2/3 głosów konstytucyjnej liczby posłów (nawet bez podania przyczyny) (tj. 66,6% głosów)
- (2) Prezydent skraca kadencję Sejmu, jeżeli po wyborach trzykrotnie nie powiodła się próba powołania nowego rządu (Sejm nie udzielił rządowi wotum zaufania)
- (3) Prezydent może (ale nie musi) skrócić kadencję Sejmu, jeżeli ten nie przedłożył prezydentowi do podpisu ustawy budżetowej w ciągu 4 miesięcy od dnia złożenia projektu budżetu w Sejmie

Skrócenie kadencji Sejmu jest jednocześnie skróceniem kadencji Senatu.

Status prawny posła i senatora

Osoby wybrane do parlamentu uzyskują mandat poselski lub senatorski. Jest to upoważnienie do sprawowania funkcji przedstawiciela interesu publicznego w Sejmie lub Senacie.

Mandat parlamentarny jest:

- generalny – wyraża wolę całego narodu
- nieodwoalny – parlamentarzystów nie można odwołać
- niezależny (wolny) – posłowie i senatorowie nie są związani instrukcjami swoich wyborców.

Parlamentarzyści dysponują **immunitetem parlamentarnym**. Jest to przywilej, który ma chronić ich niezależność i zapewnić im swobodę wykonywania funkcji.

Immunitet uniemożliwia pociągnięcie ich do:

Immunitet formalny – posłowie i senatorowie nie mogą być pociągnięci do odpowiedzialności karnej.

Immunitet materialny – zwalnia posłów i senatorów z odpowiedzialności za czyny związane z działalnością parlamentarną. Na jego podstawie poseł lub senator nie może być pociągnięty do odpowiedzialności za swoją działalność wchodzącą w zakres sprawowania mandatu ani w czasie jego trwania, ani po jego wygaśnięciu. (Za działalność parlamentarną poseł, senator ponosi odpowiedzialność finansową i dyscyplinarną przed Sejmem / Senatem)

Jednym słowem parlamentarzyści są nietykalni. Jednakże mogą zostać pozbawieni immunitetu, w trakcie pełnienia mandatu, za zgodą Sejmu.

Posłowie i senatorowie łączą się w kluby parlamentarne lub koła.

Klub parlamentarny zrzesza minimum **15** posłów i co najmniej 1 senatora danej partii politycznej.

Klub poselski zrzesza minimum **15** posłów. Kluby mają własne władze i regulamin, przygotowują projekty ustaw, często wprowadzają dyscyplinę klubową, zgodnie z którą wszyscy członkowie klubu powinni głosować w ustalony na zebraniu klubu sposób.

Koło zrzesza minimum **3** posłów, senatorów.

Organy wewnętrzne Sejmu i Senatu

Organy Sejmu:

- **marszałek Sejmu** – jest wybierany na 1 posiedzeniu Sejmu spośród posłów. Jest przedstawicielem najliczniejszego klubu parlamentarnego. Marszałek zastępuje prezydenta w razie niemożności sprawowania przez niego urzędu. Kompetencje: przewodniczy obradom Sejmu, stoi na straży praw Sejmu, reprezentuje go na zewnątrz. Jest przewodniczącym Zgromadzenia Narodowego. Zastępuje prezydenta w sytuacjach przewidzianych przez konstytucję, zarządza wybory prezydenckie.
- **Prezydium Sejmu** - **marszałek i wicemarszałkowie**. Prezydium Sejmu kieruje pracami Sejmu, w szczególności: zwołuje posiedzenia Sejmu, ustala ich porządek dzienny, plan pracy oraz tzw. tygodnie posiedzeń;
- **Konwent Seniorów** – członkowie Prezydium Sejmu wraz z przewodniczącymi kół parlamentarnych i kół poselskich. Zapewnia współpracę między klubami poselskimi.
- **komisje sejmowe** – komisje dzielimy na
  - komisje stałe - Sejm powołuje na okres swojej kadencji komisje stałe, których zakres działania obejmuje na ogół problematykę jednego lub kilku działów administracji państwowej
  - komisje nadzwyczajne (mają określony cel, zasady i tryb działania. Po zakończeniu prac ulegają rozwiązaniu)
  - komisje śledcze (posiadają specjalne uprawnienia i są powoływane dla wyjaśnienia konkretnych problemów. Mają one prawo przesłuchiwania świadków w trybie określonym przez kodeks postępowania karnego).

Organy Senatu - są analogiczne do organów Sejmu – Marszałek Senatu, Prezydium Senatu, Konwent Seniorów, komisje senackie stałe i nadzwyczajne (Senat nie może powoływać komisji śledczych)

Zasady działania Sejmu i Senatu

Podstawowym zadaniem Sejmu i Senatu jest uchwalanie ustaw.

Prawo zgłoszenia projektu ustawy nosi nazwę **inicjatywy ustawodawczej**. Inicjatywę ustawodawczą posiada:

- minimum 15 posłów lub komisja sejmowa
- Senat w całości
- Prezydent
- Rada Ministrów
- 100 tys. obywateli – tzw. projekt obywatelski

Projekt ustawy wpływa do marszałka Sejmu, który może go zwrócić jedynie gdy występują tzw. braki formalne – np. brakuje podpisów.

Funkcje parlamentu

1. **Ustrojodawcza** – prawo do zmiany ustroju politycznego, społecznego i gospodarczego poprzez **zmianę Konstytucji**.
2. **Ustawodawcza** – polega na **uchwalaniu ustaw**, czyli aktów prawnych powszechnie obowiązujących, które mogą dotyczyć wszystkich spraw w państwie.
3. **Kreacyjna** – polega na prawie parlamentu do **wyboru innych organów władzy państwowej Sejm**:
  - powołuje lub odwołuje Radę Ministrów (ma prawo uchwalania wotum zaufania wobec Rady Ministrów, a także wotum nieufności)
  - wybiera sędziów Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu
  - powołuje na wniosek Prezydenta prezesa NBP (Narodowego Banku Polskiego)

Sejm i Senat wspólnie powołują:

- członków Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji (KRRiT) – 2 członków powołuje Sejm i 1 powołuje Senat
  - członków Krajowej Rady Sądownictwa (KRS) – 4 członków Sejm i 2 członków Senat
  - członków Rady Polityki Pieniężnej – 3 członków Sejm i 3 członków Senat
  - prezesa Najwyższej Izby Kontroli (NIK), Rzecznika Praw Obywatelskich, Rzecznika Praw Dziecka, Generalnego Inspektora Danych Osobowych
4. **Kontrolna** – przysługuje **tylko Sejmowi**, który **może kontrolować Radę Ministrów** poprzez:
    - ❖ **absolutorium** – zatwierdzenie działalności finansowej rządu. Raz do roku rząd składa Sejmowi sprawozdanie z wykonania budżetu i prosi o udzielenie absolutorium. Jeżeli go nie otrzyma rząd może podać się do dymisji, a ministrowie mogą zostać pociągnięci do odpowiedzialności konstytucyjnej.
    - ❖ **zapytania i interpelacje poselskie** – posłowie zwracają się do członków rządu z prośbą o udzielenie informacji na temat ich działalności. Pytanie składa się na piśmie, a rząd ma czas na przygotowanie odpowiedzi, lecz ma obowiązek jej udzielić. Zapytanie dotyczy jednostkowej (pojedynczej) sprawy, a interpelacja ma charakter zasadniczy
    - ❖ **komisje śledcze** – są powoływane przez Sejm by wyjaśnić jakąś sprawę.
    - ❖ **pociągnięcie do odpowiedzialności konstytucyjnej** za złamanie konstytucji lub ustaw można postawić najwyższych urzędników państwowych przed Trybunałem Stanu.
    - ❖ **wotum zaufania** – uchwała Sejmu wyrażająca poparcie dla polityki rządu. Rząd prosi Sejm o wotum zaufania na początku swego istnienia, podczas expose premiera. Rząd nie powstanie jeżeli nie uzyska od Sejmu wotum zaufania bezwzględną większością głosów.

- ❖ **wotum nieufności** – uchwała Sejmu wyrażająca brak poparcia dla polityki rządu lub konkretnego ministra. Uchwalenie wotum nieufności wobec rządu kończy się jego dymisją. Za wotum nieufności musi głosować 231 posłów (większość bezwzględna). Posłowie, którzy składają wniosek o udzielenie wotum nieufności mogą jednocześnie przedstawić swojego kandydata na nowego premiera. Udzielenie wotum nieufności w tym przypadku, kończy się nie tylko odwołaniem rządu ale jednocześnie powołaniem nowego premiera. Jest to tzw. **konstruktywne wotum nieufności**.

Techniki decyzyjne; zwykła bezwzględna i kwalifikowana większość głosów

Sejm i Senat podejmują decyzje większością głosów. Każdy z posłów / senatorów może zagłosować „ZA” projektem ustawy, „PRZECIW” projektowi lub „WSTRZYMAC SIĘ” od głosu.

W zależności od tego co uchwalamy potrzebna jest większość zwykła, bezwzględna lub kwalifikowana.

Większość ZWYKŁA oznacza, że głosów „ZA” powinno być więcej niż „PRZECIW”; głosy posłów, którzy wstrzymali się od głosu nie mają znaczenia i nie są brane pod uwagę.

Większość BEZWZGLĘDNA to większość 50% głosujących +1 – ponad połowa. W tym przypadku głosów „ZA” musi być więcej niż sumy głosów „PRZECIW” i „WSTRZYMUJĄCYCH SIĘ”.

Większość KWALIFIKOWANA to większość wymagana tylko przy niektórych głosowaniach. Mamy dwa rodzaje większości kwalifikowanej:

większość 3/5 – tzn. 60% głosujących – oznacza to, że głosów „ZA” musi być 60%

większość 2/3 – tzn. 66,66% głosujących – oznacza, to, że głosów za musi być 66,66%

Często dodaje się sformułowanie „w obecności ustawowej liczby posłów” lub „w obecności połowy ustawowej liczby posłów”. Ustawowa liczba posłów to 460; połowa z tej liczby to 230. Ustawowa liczba członków Zgromadzenia Narodowego (parlamentarzystów) to 560 (460 + 100)

Kiedy są potrzebne konkretne większości:

Większość zwykła	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wprowadzanie poprawek do projektu ustawy podczas pracy nad ustawą ▪ uchwalanie ustaw
Większość bezwzględna	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sejm udziela wotum zaufania nowemu premierowi i jego rządowi ▪ Sejm uchwała wotum nieufności wobec rządu chcąc go odwołać ▪ Sejm chce odrzucić poprawki Senatu lub weto Senatu do projektu ustawy
Większość 3/5	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sejm chce odrzucić weto Prezydenta do ustawy
Większość 2/3	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zgromadzenie Narodowe uchwała Konstytucję ▪ Sejm uchwała decyzję o skróceniu kadencji Sejmu (a tym samym senatu) ▪ Zgromadzenie Narodowe uchwała decyzję o trwałej niezdolności Prezydenta do sprawowania urzędu ze względu na stan zdrowia ▪ Zgromadzenie Narodowe uchwała decyzję o postawieniu

	Prezydenta w stan oskarżenia przed Trybunałem Stanu za złamanie ustawy lub Konstytucji
--	--

Kompetencje Zgromadzenia Narodowego

Kompetencje Zgromadzenia Narodowego

- przyjmuje przysięgę od Prezydenta
- uznaje trwałą niezdolność Prezydenta do sprawowania urzędu ze względu na stan zdrowia (uchwała przyjmowana większością co najmniej 2/3 głosów ustawowej liczby członków Zgromadzenia Narodowego)
- może postawić Prezydenta w stan oskarżenia przed Trybunałem Stanu (uchwała podejmowana większością co najmniej 2/3 głosów ustawowej liczby członków Zgromadzenia Narodowego) za złamanie ustawy lub Konstytucji.
- wysłuchuje orędzia Prezydenta RP

Historia polskiego parlamentu po 1989 r.

Opracowane w osobnym dokumencie